

.....
талановитим дипломатам. У книжці надається правдивий і об'єктивний життєпис сімнадцяти найвидатніших керівників середньовічної України та українського козацтва.

Привертають увагу епіграфи до біографій гетьманів України. Взяті з літописних джерел, вони точно відображають основні риси характеру тієї чи іншої історичної особистості. Наприклад: «...особисто знаний ворогами» (Дмитро Вишневецький), «...слава цього козацького гетьмана може позмагатися з вічністю» (Петро Конашевич-Сагайдачний), «...його слава та ім'я лунають по світу» (Богдан Хмельницький), «...він міг тільки піддаватися обставинам, а ніяк не кермувати подіями» (Юрій Хмельницький), «...вірним, зичливим і слухняним буду» (Павло Тетеря), «...відзначався найвищою мірою якостями людини улесливої, хитрої і пронозливої» (Іван Брюховецький), «...виявляє більше серця, ніж розуму» (Михайло Ханенко), «...родом селянин, твердої вдачі, абсолютист, непоступливий і задиристий» (Дем'ян Многогрішний), «...ця нещасна історична постать мимоволі викликає до себе історичне почуття» (Іван Мазепа), «...природа моя, з прадідів моїх не дозволяє мені бути зрадником, і зобов'язує мене бути вірним моєму добродійнику» (Пилип Орлик), «...останній справжній козак козацької України» (Данило Апостол) і т. д.

Автори рецензованої праці не ставили собі за мету подати найвичерпніші біографії гетьманів України, розкрити історію їхнього життя та діяльності у всій повноті й деталях. Вони лише, опираючись та використовуючи дослідження істориків минулого та сучасності, спробували через біографії наших керманів привернути увагу до сторінок історії нашої батьківщини, показавши її через призму особистостей наших гетьманів. Автори підкреслюють, що їх оповідь про володарів гетьманської булави стала можливою лише завдячуючи фундаментальним дослідженням таких сучасних науковців як: В. Смолій, В. Степанков, Ю. Мицик, Т. Чухліб, С. Павленко, В. Сергійчук, В. Горобець, Я. Дашкевич, В. Борисенко, В. Замлинський, О. Путро, П. Сас, О. Гуржій, В. Ульяновський, Н. Герасименко, В. Панашенко, Н. Яковенко, Т. Яковлева, В. Корнієнко, О. Апанович, Я. Дзира, В. Шевчук та ін.

Рецензована праця, не позбавлена певних недоліків, зустрічаються окремі положення і концептуальні моменти, які, як і раніше, залишаються спірними. Іноді вони відтворюють ідеалізовану думку, власний коментар авторів стосовно тієї чи іншої історичної постаті.

У цілому праця О.П. Рєнта та І.А. Коляди є важливим внеском у вітчизняне державознавство другої половини XVII – XVIII століть. Рецензована книга сприятиме більш глибокому висвітленню одного із складних періодів історії України, а також слугуватиме у справі популяризації історії України.

Ю.А. Зінько, І.М. Романюк

**УКРАЇНА В ПОЛУМ'І ВІЙНИ. 1941-1944/П.П. ПАНЧЕНКО, О.І. УТКІН, В.І. ГОРСЛОВ
ТА ІН. - К.:УКРАЇНА, 2005. – 560 С.:ІЛ.**

Давно замовкли громи Другої світової війни – однієї з найжорстокіших і найкривавіших в історії цивілізації воєн. Полум'я війни обпалило Україну найбільше. Для неї війна обернулася національною трагедією, що поглинула мільйони людських життів. Безсмертному подвигу земляків у роки тієї страшної війни присвячена книга «Україна в полум'ї війни (1941-1944 рр.)»

Закономірним є те, що події воєнних літ виразніше бачаться з часової дистанції. Глянути на них без полуди на очах якоюсь мірою допоможе ця книга, насичена великою кількістю достовірних історичних документів, довідок, ілюстрацій, картосхем. За обраною структурою стратегічні й фронтові операції розглядаються не в хронологічному порядку, а в окремих розділах – оборонні (за всі роки), потім наступальні на Лівобережній і Правобережній Україні. В окрему довідкову частину виділено заключний матеріал під назвою: «Вони здобували перемогу» (біографічні довідки 114 воєначальників з портретами).

Звичайно, в одній лише книзі неможливо висвітлити всі питання, пов'язані з подіями другої світової війни. Тому автори праці – українські історики, науковці, спираючись на перші повоєнні, пізніші радянські й новочасні публікації, численні зарубіжні дослідження, архівні документи, зробили спробу відтворити ті важливі операції радянських військ на території України, які істотно вплинули на подальші бойові дії, з'єднань, частин фронтів.

Окрім того, дослідники прагнули показати мужність і героїзм наших земляків, які брали участь у визволенні країн Європи, самовіддано билися в складі Тихоокеанського флоту, Далекосхідних фронтів, наближаючи довгожданий мир; усунути наявні розбіжності у тлумаченні проблем війни; заповнити білі плями» у її висвітленні.

З цією метою у книзі вміщено окремий розділ «Рух Опору в Україні», в якому розкривається як боротьба радянських партизан, так і боротьба ОУН – УПА з окупантами, яка мала на меті створення суверенної соборної Української держави». Вітчизняним історикам, науковцям, політикам, широкій громадськості, одне слово, усім нам, нині сущим в Україні, необхідно зясувати істину і виявити людську мудрість, дійти порозуміння. Адже національне примирення – це запорука єдності нашого народу.

Що ж до операцій першого періоду війни, здійснюваних військовими РСЧА в умовах здійснювальних оборонних боїв, поразок і відступів, то їх навряд чи можна однозначно класифікувати як «стратегічні».

Тому у праці цей термін вживано з урахуванням суворих тогочасних реалій, як, зрештою, і того, наскільки відповідали результати операцій тим завданням, які ставилися перед військами радянського командування.

У книзі не залишилися поза увагою теми невдач і прорахунків, що мали місце під час ведення бойових дій, уточнюються дані про бойові втрати війська і жертв серед цивільного населення республіки, яке чинило опір окупантам.

Висвітлюючи провідну роль людського фактора в перемогах, автори праці, на відміну від багатьох радянських історіографів, які обмежувалися героїзацією керівних діячів, що були при владі, зосереджують основну увагу на мужності й хоробрості радянських бійців і командирів.

Отже, дану книгу, враховуючи її оригінальність та новаторський підхід у висвітленні широкого масиву фактичного матеріалу, вважаємо помітним явищем у вітчизняній історіографії. Вона стане в пригоді всім, хто хоче поглибити свої знання з історії Другої світової війни.

П.С. Григорчук

**КОМАРНІЦЬКИЙ О.Б. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО
ТЕСТУВАННЯ. НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК. – КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ:
ПП БУЙНИЦЬКИЙ О.А., 2007. – 456 С.**

У розбудові Української держави важливим завданням і складовою внутрішньої політики є формування національної свідомості й історичної пам'яті нашого народу. Впродовж 20-80-х рр. минулого століття в Україні під забороною об'єктивних досліджень перебувало багато сторінок вітчизняної історії. Лише зі здобуттям Україною державної незалежності відкрилися сприятливі можливості для розширення проблематики історичних досліджень, видання навчальної літератури. З'явилася низка підручників, посібників, довідників з історії України. Серед них – навчальний посібник кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України О.Б. Комарніцького «Історія України: матеріали для підготовки до тестування».

Власне сама структура посібника є класичною. Він складається із вступу, 16 розділів, які містять 33 параграфи і охоплюють період від найдавніших часів і до кінця 2007 року. Оригінальними є композиція структурних частин посібника, виклад матеріалу. Кожний розділ містить примірні тестові завдання із незалежного зовнішнього стандартизованого сертифікаційного тестування. Звертає увагу формулювання деяких з них. Наприклад: «Чому англійський археолог Г.Чайлд назвав період неоліту «неолітичною революцією?»», «Чому сучасні історики литовське проникнення в українські землі називають «оксамитовим?»», «Коли і як почалася українська колонізація Подніпров'я і Запорожжя? Що примушували ватаги уходників, незважаючи на небезпеку з боку татар, йти в низов'я Дніпра і за пороги?»», «Восени 1648 р. українські війська, розгромивши польську армію, успішно просувалися на захід, дійшли до Замостя і мали вільний шлях на Варшаву. Чому Б.Хмельницький пішов на перемир'я з Польщею і повернув своє військо назад в Україну?»», « У листі до Олени Орлик король Франції Людовик XV писав: «Мадам, я втратив достойного шляхтича, Франція – сміливого і видатного генерала, ім'я якого залишається в славетних анналах армії. Пан граф Орлик помер, як слід помирати людині його роду й гідності». Про кого писав король Франції? Що ви знаєте про цю людину?»», «Чому державність Карпатської України Гітлер назвав «нежиттєздатною?»» і т.д. До кожного з цих завдань подано стислі, у доступній формі відповіді.

Позитивною рисою посібника є його об'єктивність, відсутність одностороннього підходу до оцінок тих чи інших явищ, котрі знайшли відображення в історичному процесі. Відмовившись від докладного історіографічного та джерелознавчого аналізу, автор зосередився на максимально стислому викладенні великого за обсягом фактичного матеріалу. Рецензований посібник вміщує дані